

Авторкою висунуто цікаву гіпотезу щодо українських «благородних» «Вечорниць» і англійських придворних «Масок», які можна розглядати як духовно-політичний театр. «Вечорниці» і «Маски» базувалися на політико-виховній основі, поведінковому стереотипі аристократів. Тому доречно провести паралель із протосалонними зібраннями імператорського візантійського «театру», а також із ранніми салонними зібраннями аристократів Франції.

Монографія «Традиції лицарсько-аристократичної культури Британії-Англії й Русі-України» становитиме інтерес для дослідників, педагогів, студентів сфери гуманітарного знання, а також усіх зацікавлених у поглибленні знань про творчі контакти народів Британії-Англії і слов'ян. Наукова новизна і обґрунтованість висунутих положень аналізованої праці є очевидною і заслуговують схвалення.

УДК 398.12.85

ИСТОРИЯ АРМЯНСКОЙ ДИАСПОРЫ УКРАИНЫ: ОПЫТ КУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКОЙ РЕФЛЕКСИИ

Чукасян Левон Бабкенович – доктор искусствоведения, профессор, заведующий кафедрой истории и теории армянского искусства, Ереванский государственный университет, г. Ереван
DOI: <https://doi.org/10.35619/ucpmk.v35i0.395>

Рецензия на монографию: Гаюк И. Культура армянской диаспоры Украины: исторический дискурс. Львів: ТзОВ «Простір-М», 2019. 488 с., іл.

Монография доцента кафедры менеджмента искусств Львовской национальной академии искусств И. Гаюк написана на основе фундаментального каталогизационного исследования и соответствующей аналитико-синтетической работы, результатом которой стала опубликованная в 2012 г. «Иллюстрированная энциклопедия армянской культуры в Украине». Однако, автор не остановилась на достигнутом и продолжила работу в этом направлении. В рецензируемую монографию вошли новые исследования И. Гаюк, которые не только углубили уже имеющиеся в энциклопедии наработки, но и ввели в научный обиход совершенно новые материалы, найденные автором в архивах Измаила, Харькова, Черновцов, существенно дополнив и расширив первоначальную базу исследования. Автор вполне справилась с анонсированной ею главной задачей монографии – воссозданием целостной картины культурно-исторической жизни армянских колоний на украинских землях, используя для этого, в первую очередь, прочтение и анализ тех артефактов - предметных свидетельств культурной жизни армян, которые она выявила (и описала) в государственных музеях Украины. Существование армянских колоний в разных взаимодействующих культурных полях – автохтонном украинском, политически доминантных польском и российском, – создало особый социокультурный феномен – собственно армянскую диаспору в Украине. При этом, как доказала И. Гаюк, благодаря формированию защитных механизмов и сохранению коллективной исторической памяти, чему в значительной мере способствовала Армянская церковь, армяне украинской диаспоры вопреки заметной ассимиляции, тем не менее не утратили собственной культурной идентичности, сохранили базовые мировоззренческие установки, которые являлись императивными для армянского культурного континуума.

Особенно следует положительно отметить выявленные и описанные автором изменения, происшедшие в различных сферах культурной жизни армянских колоний Украины под влиянием новых социокультурных условий.

Существенным дополнением в монографии, с нашей точки зрения, является включение в монографию раздела, анализирующего роль Армянской церкви – как Апостольской, так и Католической – в сохранении коллективной исторической памяти и этно-культурной идентичности армян Украины.

Однако, ценность данной монографии состоит не только в ее научной составляющей: хорошо известно, что коммуникативные пропасти между культурами стали особенно ощутимыми в XXI веке. А повышение межкультурной компетентности народов-коммуникантов, стимулирование их кросс-культурной чувствительности благодаря знанию кодов других культур – один из наиболее эффективных путей преодоления коммуникативных пропастей. Помимо этого, познавая другого, познаем себя. Опыт этот нетравматический и интересный - открытия всегда расширяют горизонты.

При этом, Ирина Гаюк не претендует на то, чтобы представлять «единственно правильную версию» функционирования армянской диаспоры в Украине: это всего лишь один из возможных способов ее прочтения, но ее прочтение выполнено на высоком научном уровне и заслуживает серьезного внимания. Естественно, что такой объем материала и широкие – чтобы не сказать –

неограниченные, временные рамки исследования стали причиной описательности в подаче части информации без углубленного ее анализа. Однако, учитывая пространственно-временные границы работы, избежать этого в рамках одной монографии (не многотомной) было невозможно.

Монография имеет все необходимые для научной работы составляющие: анализ источников и литературы, концептуальную и методологическую базу исследования, серьезную систему ссылок.

Считаю, что работа выполнена на высоком научном уровне и может быть рекомендована к публикации.

УДК 494.23.477

ТЕАТР ЗАКАРПАТТЯ: ШЛЯХ ДО ЙОГО ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ (1930-1945 рр.)

Андрійцьо Василь Михайлович – завідувач кафедри мистецьких дисциплін, доцент, КЗ «Ужгородський інституту культури і мистецтв» Закарпатської облради, м. Ужгород

Шетеля Наталя Ігорівна – кандидат психологічних наук, директор КЗ «Ужгородський інститут культури і мистецтв» Закарпатської облради, м. Ужгород
<http://orcid.org/0000-0001-8810-4805>

DOI: <https://doi.org/10.35619/ucpmk.v35i0.396>
noritsu16@ukr.net

Здійснено спробу на матеріалах архівів, спогадів та непоодиноких праць, зокрема й української діаспори здійснити реконструкцію становлення театрального життя на Закарпатті, виявити підстави його професіоналізації та акцентувати увагу на постатях, які стояли у керівництва театральним рухом. Наголошується на специфіці роботи театральних гуртів, аналізується їх репертуар. Доводиться думка про те, що театральне життя 1920–1940-х років на Закарпатті відрізняло чимало спільних із театральним рухом у Західній Україні цієї доби загалом рис. Запропонований матеріал, на думку авторів, складе оригінальну сторінку історії театрального руху на Закарпатті.

Ключові слова: Театральний рух, професіоналізація культурного життя, Закарпаття, суспільно-політичні обставини.

Актуальність проблеми. Програма національно-культурного відродження, задекларована українською державою, в числі її пріоритетів передбачає й поглиблене вивчення регіональної культурної практики, акцентування на розмаїтих напрямках якої надало б добру нагоду для відновлення історичної пам'яті населення. А з іншого боку, повноцінна історія мистецтв країни неможлива без деталізованої і неупередженої регіональної її історії. І в цьому зв'язку чи не найоригінальніший культурний регіон за національним складом населення, його культурною діяльністю тощо, яким є Закарпаття, являє чи не яскравішу сторінку національної культури.

Огляд останніх публікацій. Зазначена тема має поки що незначну історіографічну базу, втілену в окремих наукових публікаціях Т. Росул [13], В. Андрійцьо [1–2], фрагментах монографічних досліджень з історії регіональної культури та мистецтва Г. Ігнатовича [8], Ю-А. Шерегія [15], Баглай Й. [3] та інших дослідників, праці яких торкаються різноманітних складових культурної діяльності місцевого населення, в яких стверджується, що театр, зокрема й аматорський для молоді 20–30-х років ХХ ст. відіграв надзвичайно важливу ідентифікаційну роль і став провідним консолідуючим чинником у добу становлення нової культурної ситуації на Закарпатті.

До цієї інформації слід додати й значну базу джерельну, втілену у численних спогадах, діячів українського театрального мистецтва [11], публікацій місцевих краєзнавців [9], у розвідках яких, хоча й досить строкато і почасти надто емоційно – розглянуто чи відновлено сторінки регіональної історії культурного розвитку населення регіону, його шлях до державної незалежності, за якими можна певною мірою реконструювати сторінки становлення регіонального театру. Тож спираючись на такі, поки що розрізнені факти, спробуємо відтворити сторінки професіоналізації театральної справи цього самобутнього етнорегіону країни.

Вклад матеріалу дослідження. Наприкінці 20 – початку 30-х років ХХ ст. аматорські театри досить активно розгортають свою діяльність у західноукраїнському етнорегіоні, незважаючи на те, до складу яких держав входять ці території, оскільки театр у суспільній свідомості вважається чи не найголовнішим чинником не лише організації дозвілля, але й відповідної соціалізації молоді [10]. Переважна більшість цих гуртків формується при громадських організаціях, «Просвіті», «Соколах», «Руській Бесіді» та інших аналогічних угрупованнях, організаційно-культурна діяльність яких мала змогу запровадити цю чи не найпопулярнішу форму. Тим більше, що у «театральній сфері» також досить переконливо виявляється не лише політичне, але й мовно-правописне протистояння, намагання використати театральну сцену як важливий фактор національної самоідентифікації.